

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський промислово-економічний коледж
Київського національного університету технологій та дизайну

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з НР
_____ Л. РОСЛАВЕЦЬ
_____ 2018 р.

Методичне забезпечення проведення практичних занять
з дисципліни Прикладна механіка для студентів III курсу
спеціальності 161 «Хімічні технології та інженерія»

Уклав

А. САВЧУК

Розглянуто на засіданні
циклової комісії спеціальних механічних
та загально-технічних дисциплін

Протокол № 1 від 31 08 2018 року

Голова циклової комісії

Т. СЕМЕРНЯ

Інструкція для виконання практичної роботи №1

Тема: Розрахунок реакцій опор балочних систем

1 Мета:

1.1 Набуття навиків розрахунку реакцій двохопорної балки

1.2 Сформулювати чітке уявлення про послідовність розв'язку задачі і раціональність вибору рівнянь рівноваги для різних типів балочних систем

2 Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення:

2.1 Індивідуальне завдання (схема балки)

2.2 Калькулятор

3 Теоретичні відомості:

В реальних умовах багато тіл знаходяться в рівновазі під дією системи сил, яка розташована довільно на площині. У такому випадку система сил може бути зведеної приведеною до Головного вектора, який прикладений до довільної точки O і пари сил, момент якої дорівнює Головному моменту. Відомо, що коли головний вектор і головний момент системи дорівнюють нулю, то така система знаходиться в рівновазі.

На основі цього можна скласти чотири рівняння рівноваги: два – суми проекцій всіх сил системи на дві координатні осі $\sum F_{ix} = 0$ і $\sum F_{iy} = 0$ та два – суми моментів всіх сил відносно двох точок: $\sum M_A = 0$ і $\sum M_B = 0$. Для статично визначеної плоскої системи довільних сил слід враховувати раціональність вибору рівнянь рівноваги при визначенні опорних реакцій:

- для двохопорної балки, у якої невідомі реакції розташовані в двох точках, слід скласти такі рівняння: $\sum M_A = 0$; $\sum M_B = 0$; $\sum F_{ix} = 0$. Четверте рівняння – використовується для перевірки: $\sum F_{iy} = 0$;
- для балки з жорстким закріпленням, де три невідомі реакції розташовані в одній точці, слід використовувати такі рівняння рівноваги: $\sum F_{ix} = 0$; $\sum F_{iy} = 0$; $\sum M_A = 0$. Рівняння, що не було використане при розв'язанні задачі – є перевірочним: $\sum M_B = 0$.

Дію в'язів на конструкція заміняють їх реакціями. Слід пам'ятати, що шарнірно-нерухома в'язь розкладається на дві силові складові R_x , R_y , шарнірно-рухома – має одну реакцію, яка завжди перпендикулярна поверхні опори катків; для жорсткого закріплення розраховують три реакції – дві силові складові R_x , R_y і реактивний момент M_R .

4 Хід роботи: Згідно з варіантом завдання (таблиця 1.1) виконати наступне:

4.1 Визначити тіло, рівновагу якого слід визначити (таблиця 1.2)

4.2 Звільнити тіло від в'язів, замінив їх відповідними реакціями

4.3 Обрати осі координат і точки, відносно яких визначаються моменти сил

4.4 Скласти рівняння рівноваги плоскої довільної системи сил.

4.5 Визначити невідомі величини сил. Якщо в результаті розв'язання питома реакція отримана з від'ємним знаком – то напрямок реакції необхідно замінити на протилежний (модуль сили при цьому остається незмінним).

4.6 Перевірку провести таким рівнянням рівноваги, яке не було використане при розв'язанні задачі.

5 Висновки

6. Контрольні питання:

- 6.1. Який елемент конструкції називається балкою?
- 6.2. Скільки рівнянь рівноваги складають для плоскої системи довільних сил?
- 6.3. Скільки опорних реакцій визначають для шарнірно-нерухомої опори?
- 6.4. Скільки опорних реакцій характерно для жорсткого закріплення?

Література

- 1 М.С. Мовнин, А.Б. Рубашкин Техническая механика. Часть первая. Теоретическая механика: Учебник для техникумов.-Л.: "Судостроение", 1971, § 23-30
- 2 Никитин Е.М. Теоретическая механика для техникумов: Учебник. –М.: Наука, 1988, § 30

Інструкція для виконання практичної роботи №2

Тема: Розтягування-стискання

1 Мета: Набуття навиків виконання розрахунків на міцність бруса при розтягуванні-стисканні.

2 Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення:

2.1 Індивідуальне завдання (схема навантаження бруса)

2.2 Калькулятор

3 Теоретичні відомості

Нормальна (повздожня) сила у будь якому поперечному перерізі бруса дорівнює алгебраїчній сумі проєкцій зовнішніх сил ось z : $N = \sum F_{iz}$

Нормальні напруження при розтягуванні-стисканні розташовуються рівномірно по площини поперечного перерізу і визначаються за формулою:

$$\sigma = N/A,$$

де A – площа поперечного перерізу бруса.

4 Хід роботи

4.1 Застосовуючи метод перерізів, визначити нормальні сили та нормальні напруги і побудувати їх епюри.

4.2 Застосовуючи умову міцності при розтягуванні-стисканні, і враховуючі механічні характеристики матеріалу (пластичний або крихкий) перевірити міцність заданого бруса.

$\sigma \leq [\sigma]$ – умова міцності при розтягуванні-стисканні,

де σ – розрахункова напруга на ділянці бруса; $[\sigma]$ - допустима напруга;

Для пластичних матеріалів прийняти $[\sigma] = 160 \text{ Н/мм}^2$, для крихких: $[\sigma_c] = 120 \text{ Н/мм}^2$ і $[\sigma_p] = 50 \text{ Н/мм}^2$.

4.3 Згідно з варіантом, перевірити міцність бруса для вказаного виду матеріалу. Вихідні дані і схему навантаження обрати згідно з варіантом з таблиць 1,2

5 Висновки

6 Контрольні питання:

6.1. Який вид деформації називається розтягом?

6.2. Що таке еюра ВСФ, які функції вона виконує?

6.3. Позитивна нормальна сила відповідає розтягу чи стиску?

Література

1 Мовнин М.С., Израелит А.Б., Рубашкин А.Г. «Основы технической механики»: Л.-«Машиностроение», 1990, §32 – 34

Інструкція для виконання практичної роботи №3

Тема: Проектний розрахунок балки при згинанні

Мета: Набуття навиків виконання розрахунків на міцність балки при згині

2. Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення:

2.1 Індивідуальне завдання (схема навантаження балки)

2.2 Калькулятор

3. Теоретичні відомості

Поперечна сила Q_y в будь-якому перерізі балки дорівнює алгебраїчній сумі проєкцій сил, що діють на частину балки, яка розглядається.

$$Q_y = \sum F_{iy}$$

Згинаючий момент M_x є алгебраїчною сумою моментів сил, які діють на оставлену частину балки

$$M_x = \sum M_c(F_i)$$

4. Хід роботи

4.1. Для консольної балки реакції можна не визначати, але розрахунок треба вести з вільного кінця .

4.2. Застосовуючи метод перерізів, визначити поперечні сили та згинаючі моменти і побудувати їх епюри.

4.3. Для ділянки вала, в якій виникає найбільший згинаючий момент, визначити розміри поперечного перерізу із умови міцності:

$\sigma_{\max} \leq [\sigma]$ – умова міцності,

$\sigma_{\max} = M_{x\max} / W_x$, де W_x - осьовий момент опору балки при згині.

$W_x = \pi d^3 / 32$ - для круглого перерізу;

$W_x = bh^2/6$ - для прямокутного перерізу;

$W_x = a^3/6$ - для квадратного перерізу.

4.4. Розрахувати поперечні сили і згинаючі моменти, побудувати їх епюри. Підібрати з умови міцності на згин розміри поперечних перерізів заданої форми.

Прийняти $[\sigma] = 150 \text{ МПа}$

4.5. Дані для розрахунку обрати згідно з варіантом задачі з таблиці 1. Схеми навантаження – у таблиці 2.

5. Висновки:

6 Контрольні питання:

6.1 Скільки ВСФ виникає при деформації згину?

6.1 Якщо верхні волокна балки розтягнуті – який знак має згинаючий момент?

6.3 Яке напруження впливає на деформаційний стан балки при згині?

Література: М.С. Мовнин Основы технической механики, : Ленинград, «Машиностроение», 1990, § 47,48